

m.m.v.

Samen voor ouderen in de stad

schriftelijke inspraakreactie op
"Samen voor de stad: kansen voor welzijn, zorg en participatie"
concept WMO-nota 2007 t/m 2010 van de gemeente Amsterdam
(vrijgegeven: 27 maart 2008)

6 mei 2008

Inhoud:

<i>Aanbiedingsbrief</i>	3
1. Inleiding	4
2. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	5
3. Algemene reactie	7
4. Reacties per hoofdstuk	9

Bijlagen

1. De propaganda-factor	17
2. De financiën bij de WMO-nota?	18
3. Transparantie kan beter	19

Los bijgevoegd

EURAG (Europese federatie v. ouderen): Handvest Ouderen, 2005

NB:

Bij onze verwijzingen naar de concept WMO-nota gaan wij uit van de paginanummering in de gedrukte bruingele versie.

Aanbiedingsbrief

Aan: Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam
p/a Dienst Zorg en Samenleven
Antwoordnummer 70
1800 VB Alkmaar

Amsterdam, 6 mei 2008

Geacht college,

Hierbij ontvangt u de reactie van de voorzitters van de zes samenwerkende stedelijke Amsterdamse ouderenorganisaties. ¹⁾

Onze organisaties nemen zoveel mogelijk gezamenlijk standpunten in. Daarnaast ontwikkelen wij ook gezamenlijke activiteiten in het kader van meningsvorming en belangenbehartiging. De meest bekende is die van 3 maart 2006, een grote bijeenkomst in de Boekmanzaal over de gemeenteraadsverkiezingen.

- Op die middag beloofden de Amsterdamse politici aan een volle zaal met ouderen dat het invoeren van de WMO in Amsterdam niet zou inhouden dat er op de zorg- en welzijnsvoorzieningen bezuinigd zou worden. Mocht er te weinig budget blijken te zijn, dan moet er maar geld bijgevoegd worden uit de algemene middelen. Dat zei Eric van der Burg (VVD), en de andere politici waren het daarmee eens.

Recent gaven wij als ouderenorganisaties aan wat de speerpunten voor ouderen in de WMO-nota zouden moeten zijn. ²⁾

En wij organiseerden op 22 april j.l., in de Raadszaal, de bijeenkomst "Ouderen en de WMO-nota".

- Een aantal hete hangijzers passeerden de revue, en de meningsvorming daarover hebben wij verwerkt in de deze reactie.

Na de inleiding van deze reactie volgt het overzicht van de belangrijkste punten: de samenvatting / conclusies / aanbevelingen. Op de volgende bladzijden doen wij gedetailleerder verslag van onze bevindingen bij de concept WMO-nota.

Wij hopen dat u zich kunt vinden in deze inspraakreactie en dat u onze aanbevelingen zult overnemen.

C. van Beukering-Dijk, voorzitter ANBO-Amsterdam
J. Blei, voorzitter PCOB-Amsterdam
S. Boerlage, voorzitter WOUW
N. de Graaff, voorzitter NOAR
A. Youssef, voorzitter NOMA
N. Zaal, voorzitter KBO-Amsterdam

¹⁾ ANBO = ANBO voor 50-plussers, KBO = Kath. Bond van Ouderen, NOMA = Nederlandse bond Oudere Migranten Actief, PCOB = Prot. Chr. Ouderen Bond, WOUW = netwerk maatschappijkritische 50-plus vrouwen, NOAR = Netwerk Ouderen Advies Raden

²⁾ "Speerpunten van ouderen", bijlage VII op blz. 27 van de ABCZ-notitie "Het cliëntenperspectief in de Wmo-nota; algemene uitgangspunten en concrete voorstellen die wij willen terugzien in de Wmo-nota" (4 april 2008).

1. Inleiding

Amsterdams ouderenbeleid

De laatste jaren is de aandacht voor integraal stedelijk ouderenbeleid een beetje in het slop geraakt. Het coördinerend wethouderschap Ouderenbeleid, ondergebracht bij de wethouder Zorg, werd afgeschaft. De Amsterdamse Seniorenraad, officieel adviesorgaan van de gemeente, werd wegbezuinigd.

- Ook het woord "ouderenbeleid", ingevuld in het zoekvenstertje op de website www.amsterdam.nl van de gemeente, levert teleurstellend weinig op. ³⁾

De trend werd: "ouderen zijn ook burgers" + "Amsterdam voert beleid voor alle burgers" = "Amsterdam hoeft geen specifiek stedelijk ouderenbeleid te voeren".

Het bovenstaande geldt ook voor de concept WMO-nota.

Er worden weliswaar delen van ouderenbeleid vormgegeven (zoals in het concept Wonen-Zorg-Dienstverlening, en op stadsdeelniveau in welzijnsbeleid), maar in onze ogen is dit toch te fragmentarisch.

Het kan ook anders

Met een blik over de gemeentegrens zagen wij dat de gemeente Den Haag een nota "Oud en Wijs genoeg; Seniorenbeleid 2008-2010 Gemeente Den Haag" heeft uitgebracht (maart 2008): als onderdeel van het WMO-beleid. ⁴⁾

- Met 4 aandachtsgroepen: de Babyboomers, de Redzamen, de Zelfstandige Zorgvragers en de Verzorgden; voor elk hiervan is toegespitst beleid.

Ons pleidooi

De WMO overstijgt de portefeuilleverdeling, evenals het ouderenbeleid.

- Wij herhalen het pleidooi van onze Commissie Koopkracht voor goede statistische gegevens: het opsplitsen van de verzamelcategorie "ouderen 65+" in de statistieken voor inkomens.
- Ook zouden wij willen pleiten voor een standaard "ouderenparagraaf" in alle toekomstige beleidsnota's, waaruit blijkt hoe aan deze grote en diverse groep burgers recht wordt gedaan.
- Binnen deze ouderenparagraaf zou zeker ook een gedeelte "beleid m.b.t. allochtone ouderen" aanwezig moeten zijn.

³⁾ Meest actuele zoekresultaten: het in 2007 wegbezuinigen of korten van subsidies voor een aantal stedelijke organisaties met activiteiten voor ouderen en een bericht over de Seniorendag 2005, naast een enkele formele getallen in begrotingsstukken en jaarrekeningen.

⁴⁾ Visie op de positie van senioren in de stedelijke samenleving (mensen van 55 jaar en ouder) en op het beleid dat voor en met hen moet worden gemaakt. Er zijn 18 duidelijke actiepunten.

- Bericht op internet: www.denhaag.nl/smartsite.html?id=62854
- Nota op internet: www.denhaag.nl/Docs/ocw/seniorennota.pdf

2. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

(blz.-nummers verwijzen hier naar bladzijden in deze reactie)

1. De gemeente moet "ouderenbeleid" weer tot aandachtspunt van beleid maken.
(blz. 4)
2. Problematiseer de minpunten van de WMO, en zoek daarvoor oplossingen.
(blz. 7).
3. Voeg toe hoe eerdere beleidslijnen van de gemeente doorlopen in de WMO-nota.
(blz. 7).
4. Voeg een heldere en complete financiële paragraaf toe.
(blz. 7 en blz. 18)
5. Noem de beleidsjaren in de titel.
(blz. 8)
6. Voeg toe dat er jaarlijks een stedelijk WMO-programma wordt gemaakt.
(blz. 8)
7. Beschouw het aanbod aan (individuele en collectieve) voorzieningen en het scheppen van faciliteiten voor eigen initiatieven als elkaar aanvullend, en niet als concurrerend.
(blz. 9)
8. Voeg beleid m.b.t. preventie-activiteiten voor ouderen toe.
(blz. 9 en blz. 15)
9. Voeg toe dat de raadscommissie Zorg informatie krijgt over het Portefeuillehoudersoverleg Zorg.
(blz. 10)
10. Hoe zit het met de budgetten voor nieuwe ambities?
(blz. 10)
11. Voeg het voornemen toe om de Inspraakverordening aan te passen.
(blz. 10)
12. Verwijder s.v.p. de passage over "80 + 20".
(blz. 10)
13. Bezie heel goed welke alternatieven mogelijk zijn voor openbare aanbesteding.
(blz. 11)
14. Voeg s.v.p. bij het beleid voor het Aanvullend Openbaar Vervoer de punten toe die wij aangeven.
(blz. 11/12)
15. Erken het recht op autonome belangenbehartiging door de patiënten-, consumenten-, cliënten-, gehandicapten- en ouderenorganisaties.
(blz. 13)

16. Behandel ondersteunende (koepel)organisaties niet als semi-overheidsinstellingen en schrijf hen niet van bovenaf de wet voor, maar schenk hen binnen een globaal omschreven functie het vertrouwen dat zij de collectieve behoeften van onderop helpen formuleren en onder de aandacht brengen.
(blz. 13)
17. Stadsdelen met grote inzet voor het bouwen van geschikte ouderenwoningen (in woonservicewijken) dienen als voorbeeld gesteld te worden.
(blz. 13)
18. Voeg toe, dat met de ouderenorganisaties overlegd zal worden over de modernisering van het basispakket.
(blz. 14)
19. Creëer een vangnet voor zorgvragers die afhankelijk zijn van één mantelzorger of vrijwilliger.
(blz. 14)
20. Evalueer de indicatie-criteria voor zorgvoorzieningen, en betrek (o.a.) de ouderenorganisaties hierbij.
(blz. 14)
21. De voorwaarde dat men zich eerst tot de uitvoerende instantie moet wenden met een klacht, vóórdát deze elders kan worden ingediend, moet kritisch worden bekeken.
(blz. 15)
22. Ontdoe s.v.p. de definitieve nota van alle PR-teksten.
(blz. 17).
23. Gemeentelijke folders, nota's, brochures, digitale informatie enz. dienen getoetst te worden op toegankelijkheid, leesbaarheid, begrijpelijkheid en informatiewaarde.
(blz. 19)

3. Algemene reactie

Prijzenswaardige inzet

Vooropgesteld zij, dat het gestalte geven aan de WMO in Amsterdam lastig is.

Wij willen met deze reactie niets afdoen aan de inzet van tal van betrokken beleids-makers om er iets moois van te maken. Niettemin hebben wij de nodige kritiek, die wij ernstig in overweging willen geven.

Vanwege de beperkte ruimte zullen wij hier minder ingaan op de punten die wij in de conceptnota toejuichen, en meer op de door ons noodzakelijke geachte verbeter-punten .

Te hoog PR-gehalte

In de conceptnota is de PR-factor duidelijk aanwezig. Te duidelijk, naar onze mening, en dat hoeft van ons niet.

- Zie **bijlage 1: De propaganda-factor** (blz. 17 hierachter).

Een beleidsnota hoeft niet saai en onbegrijpelijk te zijn, maar een vierjarenplan van de gemeente hoeft zichzelf ook niet te verheerlijken. De promotie van het beleid moet in het beleid zelf gevonden worden.

Euforische stemming gerechtvaardigd?

Vroeger hoorden wij de gemeente Amsterdam (alleen, in G4-, en in VNG-verband) nog wel eens mopperen op miljoenentekorten bij de overdracht van middelen vanuit Den Haag. Nu wordt uitsluitend gesproken over "de unieke kansen die de wet biedt" (pag. 4), en de protestgeluiden lijken helemaal verstomd. Wij hopen dat dit schijn is, die bedriegt.

Wij missen in ieder geval de problematisering van wat de gemeente met de WMO is opgelegd (zoals budgettering en het op de markt brengen van zorgvoorzieningen).

Kansen ...

Als er zoveel kansen worden geboden als de nota suggereert, zou men licht denken dat het aan de burgers ligt als deze die kansen niet met beide handen aangrijpen.

Wij signaleren contrasten met de realiteit.

Beleidscontinuïteit?

Men zou verwachten dat in de nota aansluiting op eerder beleid duidelijk gemaakt zou worden. Het lijkt nu wel alsof de schepping begon met de WMO, maar er was ook leven vóór de WMO!

- Er was bijvoorbeeld voor de jaren 2002-2006 een Regiovisie Ouderenbeleid, en evenzo een Regiovisie Gehandicaptenbeleid en een Regiovisie GGZ. Tal van vrijwilligers en medewerkers uit onze gelederen hebben zich toen hevig ingespannen, op uitnodiging van de gemeente, om mede vorm te geven aan deze vierjarennota's en de bijbehorende jaarplannen.

Wij missen in de conceptnota een hoofdstuk waarin staat *dat*, en vooral *hoe* deze eerdere beleidslijnen in de huidige nota zijn verdisconteerd (met een lijstje van voor de burger essentiële overeenkomsten en verschillen).

Onduidelijkheid over de financiën

Wij missen ook een goed overzicht van alle financiële voorwaarden, consequenties en afspraken over het WMO-beleid.

- Zie voor toelichting **bijlage 2: De financiën?** (blz. 18 hierachter).

Inspraak kon beter

Er waren vijf inspraakbijeenkomsten verspreid over de stad. Alles was 's avonds: veel ouderen gaan dan niet meer de straat op.

De eerste inspraakavonden waren gepland vlak na verschijnen van de conceptnota, zodat men niet (en zeker niet als organisatie met een achterban) de nota tevoren had kunnen lezen. Waar moet men dan over inspreken?

Daarbij kwam dat er op de stadsdeelkantoren slechts een inkijkexemplaar lag, en geen voorraadjie nota's om mee te nemen. De concept WMO-nota kon alleen op bestelling toegezonden worden, en dat werkte uiteraard vertragend (niet iedereen beschikt over internet).

Verder hebben velen op de inspraakbijeenkomsten zich buitengewoon geërgerd aan het onaflatende geflits van de door de gemeente ingehuurd fotograaf.

Een inspraakavond is toch geen *fotoshoot* voor een nieuwe WMO-folder?

De jaartelling

In de folder voor de inspraakbijeenkomsten staat dat men mag inspreken over het beleid voor "de komende vier jaar". Je zou dus zeggen dat de WMO-nota gaat over de jaren 2009, 2010, 2011 en 2012. Ingevoerden weten echter dat de nota, volgens de landelijke regels, een vierjaren-nota is die de jaren 2007 t/m 2010 beslaat, en dus eigenlijk maar een ruime tweejarennota is.⁵⁾

- Bij een vierjarennota is het goed gebruik de jaren in de titel te noemen.

Verder valt op, dat de activiteiten voor 2007 en 2008 redelijk uitvoerig worden beschreven, maar dat er voor de jaren in de toekomst (2009 en 2010) heel weinig concrete zaken worden genoemd. Toch behoort de WMO-nota volgens de wet een vierjarenplan te zijn, gericht op de jaren erna (WMO, art. 3.1 t/m 3.4).

Wij kunnen billijken dat de gemeente de nieuwe ambities niet meteen wil laten ingaan, en de burgers en instellingen door middel van een groeimodel niet te veel wil laten schrikken.

Maar nu staat er over de beleidsvoornemens voor 2009 en 2010 wel heel erg weinig in. Er ontbreekt een aankondiging dat (en hoe) er voor elk jaar ook een stedelijk WMO-jaarprogramma komt, in het verlengde van de nota (en parallel aan de stadsdeelprogramma's).

Nota te weinig transparant

Het taalgebruik in de nota, afgezien van de PR-factor, vinden wij niet erg transparant. Omdat wij vaker met het bijltje van nota's, inspraak en belangenbehartiging hakken, en ook over de nodige voorkennis beschikken, denken wij wel ongeveer te kunnen duiden wat de concept WMO-nota betekent. Maar voor de niet-ingevoerde doorsnee Amsterdammer moeten tal van teksten toch wel erg abracadabra zijn.

- Zie **bijlage 3: Transparantie kan beter** (blz. 19 hierachter).

⁵⁾ Uit voorgaande jaren hebben wij geleerd dat voluit "2007 t/m 2010" en niet "2007 - 2010" geschreven moet worden.

Bij de "Regiovisie Ouderenbeleid 2002 - 2006" met alleen een streepje (de vierjarennota die pas in 2003 begon) gaf de toenmalige wethouder nl. in december 2005 te kennen dat het streepje "tot" en niet "tot en met" betekende - met alle consequenties van dien, o.a. het wegvallen van de extra budgetten waarin gedurende de looptijd was voorzien: en daar had niemand op gerekend.

4. Reacties per hoofdstuk

Ad hoofdstuk 1: "Een sterke visie"

Betekenis van de balans

Gesteld wordt: "*Cruciaal voor een succesvolle aanpak van de WMO is het vinden van een balans. Balans tussen het bieden van een solide basis van voorzieningen voor diegenen die daarop zijn aangewezen en het uitgaan van eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid en burgerinitiatieven.*" (pag. 4)

Dit kunnen wij van harte onderschrijven, als de betekenis is: er moet een uitgebalanceerd geheel zijn, waarin er niet teveel van dit (ten opzichte van de vraag/behoefte) en niet te weinig van dat (ten opzichte van de vraag/behoefte) is.

- Aandachtspunten hierbij, zowel voor de voorzieningen als voor de eigen verantwoordelijkheden, staan in het bijgevoegde Europees Handvest Ouderen.

Het wordt heel anders, als de betekenis zou zijn: de som van de gewichten (lees: het totaal aan aandacht/middelen) staat vast, en wat er aan de ene kant van de weegschaal extra bij komt, zal er aan de andere kant van af moeten.

Er was raadsbreed iets anders beloofd, zoals aangegeven in de aanbiedingsbrief.

De kracht van ouderen

Wil de eigen kracht van ouderen benut kunnen worden, dan zal aan een aantal essentiële voorwaarden voldaan moeten zijn. Een dak boven je hoofd (voldoende voor ouderen geschikte woningen), brood op de plank (een huishoudbboekje met ruimte om zelf dingen te kunnen ondernemen), goede mobiliteit (fijnmazig net van openbaar vervoer en goed aanvullend openbaar vervoer), en veiligheid in de stad. - Daarna komen verdere voorwaarden, zoals het beschikbaar stellen van faciliteiten voor het "actief zijn" op uiteenlopende gebieden, en het creëren van een cultuur waarin ook ouderen de toekomst hebben.

Ouderdom komt vroeg of laat met beperkingen

De wet en de WMO-nota hebben o.a. als opdracht om compensatie te bieden aan mensen met een beperking, opdat ook zij in voldoende mate kunnen participeren.

- In Amsterdam wonen thans zo'n 83.000 mensen van 65 jaar en ouder. Van hen heeft een belangrijk deel een chronische ziekte en/of is gehandicapt. ⁶⁾

Het is moeilijk aan te geven of, en in welke mate deze zieke, gehandicapte en eenzamer wordende Amsterdammers te maken hebben met gewone, lastige, de participatie niet ernstig belemmerende ongemakken. ⁷⁾

Maar belangrijker dan aantonen hoeveel 65 plussers op compensatie zijn aangewezen, is het besef dat ouderen voor een aanzienlijk deel niet zozeer nu, maar wel in latere jaren te maken zullen krijgen met vereenzaming en/of lichamelijke achteruitgang. De consequentie is dat het bevorderen van preventie-activiteiten, gericht op het tegengaan van het risico op vereenzaming en lichamelijke achteruitgang, hoog op de agenda moet komen. Preventieve activiteiten moeten toegankelijk zijn voor alle 65 plussers en eigenlijk ook voor de iets jongere Amsterdammers, de mensen van rond de zestig jaar. Om zo lang mogelijk onafhankelijk van voorzieningen te blijven!

⁶⁾ Vaak ook is er sprake van een opeenstapeling van kwalen, die samen met het wegvallen van de partner en andere bekenden, heel vaak tot grote eenzaamheid leidt.

⁷⁾ De afhankelijkheid van gemeentelijke compensatie-aanbiedingen heeft voorts te maken met huiselijke omstandigheden. Al ben je slecht ter been, wie een partner heeft met een auto, zal niet vaak gebruik willen maken van het AOV (aanvullend openbaar vervoer).

Ad hoofdstuk 2: "Uitdagingen, tendensen en ambities"

Stad en stadsdelen

Op pag. 6 van de nota wordt de complementariteit van de centrale stad en de stadsdelen naar voren gebracht. Wij missen hier als taken:

- Ontwikkelingsfunctie (o.a. stimuleren van experimenten en projecten).
- Afstemmingsfunctie (o.a. bevordering/bewaking afstemming).
- Thermometerfunctie (o.a. gecoördineerde registratie en monitoring).

De afstemming tussen centrale stad en stadsdelen wordt in belangrijke mate "voorgekookt" in het Portefeuillehoudersoverleg Zorg (PHO-Zorg), een voor ons weinig transparant orgaan. Naar onze mening zou de agenda en het verslag van het PHO-Zorg standaard als "ter kennisname"-stuk op de agenda van de raadscommissie Zorg moeten staan, met de bijbehorende documenten ter inzage.

Ambities en budgetten

Er zijn steeds meer kwetsbare mensen die zelfstandig (blijven) wonen (pag. 8). De aandacht gaat uit naar nieuwe doelgroepen, maar daarbij ontbreekt o.i. dat ook nieuwe activiteiten ontwikkeld moeten worden voor ouderen (m.n. voor de groeiende groep van zelfstandig wonende hoogbejaarden). Mede door het verminderen van plaatsen in de verzorgingshuizen dreigt langzamerhand een noodsituatie te ontstaan.

- Dit geldt vooral in de centralere delen van de stad. Ouderen vereenzamen. Zij krijgen onvoldoende mogelijkheden om te verhuizen naar een geschikte woning in de eigen buurt. En zij maken zich grote zorgen over de continuïteit in de thuiszorg.

Wij zijn uiteraard niet tegen de hier en elders geformuleerde aandacht voor anderen, maar wij willen benadrukken, dat in de meeste stadsdelen bij de discussie over de verbreding van het basispakket voor ouderen beloofd is dat de kwaliteit en de kwantiteit van de voorzieningen voor ouderen niet omlaag zullen gaan en de prijs van de voorzieningen voor ouderen niet omhoog zal gaan. Onze vragen zijn:

- Kunnen de ambities door de stadsdelen waargemaakt worden bij gelijkblijvend budget? Of moet de ene hand nemen wat de andere geeft (extra middelen worden onttrokken aan overige welzijnsvoorzieningen)?
- Is aan de stadsdelen (via het stadsdeelfonds of anderszins) vanuit de centrale stad een extra budget toegekend voor de taken van de WMO?

Meespraak (pag. 10)

Er bestaat een Inspraakverordening Amsterdam, maar deze is vooral van toepassing op zaken van ruimtelijke ordening, en minder geschikt voor andere beleidsterreinen als de WMO.

Als gesteld wordt dat een doel van de WMO is om in het algemeen de medezeggenschap van de burgerij bij het beleid te bevorderen, dan zal dit o.a. tot uiting moeten komen in aanpassing van de Inspraakverordening.

80 + 20

Op pag. 11 van de concept WMO-nota komen wij het rapport "80 + 20 > 100" tegen. Dit als gemeentebestuurlijk gepresenteerd rapport hoort echter niet in de WMO-nota thuis. Het is een ambtelijk rapport, waarover nog geen bestuurlijke discussie - met inspraak! - is geweest.

Verder is er een set ingrijpende maatregelen aan verbonden, en vrij veel daarvan lijken voor ouderen ongunstig uit te pakken.

Ad hoofdstuk 3: "Het eerste jaar"

(We merken op dat de titel de lading niet helemaal dekt.)

Hulp bij het huishouden

Het is verheugend, dat de aanbesteding van de Hulp bij het huishouden zorgvuldig is gegaan. Geheel gerust zijn we echter niet. Wij vragen ons af, of er wel voldoende is nagegaan of de gecontracteerden financieel gezond waren. Wij vrezen, dat bij een faillissement de ouderen en andere zorgbehoevenden de dupe worden.

In dit verband wijzen wij ook graag op de recente landelijke pleitbezorging:

- Een van de grootste doornen in het oog van cliënten-, ouderen- en brancheorganisaties is de Europese aanbesteding. (...) Naast de al aangekondigde wetswijziging, waardoor cliënten niet meer verplicht werkgever worden, moet er voor cliënten een keuze zijn tussen een pgb [persoonsgebonden budget] en een pvb [persoonsvolgend budget]. (...) De organisaties vinden daarom dat er per 1 januari 2009 zes nieuwe wijzigingen op de Wmo noodzakelijk zijn.⁸⁾

U stelt de vrijheid om te kiezen voor een Persoons Gebonden Budget vast.

Dat is prima, hoewel wij de 8 miljoen euro die u in 2008 beschikbaar stelt aan de magere kant vinden.

Zoals bekend, is er over de administratie van de PGB veel ongenoegen. Wij stellen hier met klem de vraag waarom een Amsterdams initiatief tot oprichten of uitbouwen van een bureau dat desgewenst bij ouderen (en anderen) deze administratie op non-profitbasis overneemt, nog steeds niet van de grond is gekomen.

Een andere minder gewenste situatie kan ontstaan als degene die zorg behoeft uitsluitend afhankelijk is van één mantelzorger of vrijwilliger.

- Ook in zo'n geval zou de gemeente of zouden de stadsdelen maatregelen moeten overwegen. We komen op deze problematiek terug bij de bespreking van hoofdstuk 6.

Mobiliteit / Aanvullend Openbaar Vervoer

In de concept WMO-nota staat onder "Bevorderen mobiliteit" op pagina 19, dat er in 2008 en volgende jaren zo'n 750.000 ritten collectief vervoer geleverd zullen worden. Wij zeggen: minstens 750.000, want er is geen grens aan het aantal ritten gesteld voor de gebruikers (en misschien stijgt het aantal ritten). Daarnaast vermoeden wij dat er een aanzienlijk grotere behoefte is, maar dat er momenteel veel afhakers zijn door de slechte prestaties van het AOV.

Vanuit de ouderenorganisaties is vorig jaar het zg. 11-oktober-comité opgericht, dat klemmend onder de aandacht bracht dat de maat vol is. Een aantal structurele problemen is echter nog steeds niet opgelost.

Wij signaleren dat in de activiteiten voor 2008 als punten ontbreken:

- Het toegezegde onderzoek naar de dramatische ritvermindering van de afgelopen jaren.

⁸⁾ Gemeenschappelijk standpunt van de landelijke organisaties **ANBO**, **CSO** (Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties, waaraan deelnemen: Unie KBO, PCOB, NOOM [Netwerk Organisaties Oudere Migranten] en NVOG [Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden]), **LOC-LPR** (landelijke organisatie cliëntenraden en patiëntenraden), en de brancheverenigingen **ACTIZ** (ouderenzorg, eerstelijnszorg, jeugdgezondheidszorg en kraamzorg) en **BTN** (branchevereniging thuiszorg Nederland). Zie nieuwsbericht Zorg en Welzijn (www.zorgwelzijn.nl) van 21 april 2008: [Actiz en cliënten willen af van Europese aanbesteding Wmo](#)

Ook opgenomen dient te worden voor 2008 (zo snel mogelijk te beginnen): een goede voorbereiding van de aanbestedingsronde van 2009. Daarbij:

- moet nog eens heel goed worden nagegaan of aanbesteding de enige mogelijke methode is (de vorige keer was ook inbesteding mogelijk),
- moet in elk geval de garantie op kwaliteit de eerste voorwaarde zijn,
- moeten vertegenwoordigers van de gebruikers betrokken worden bij de opstelling van het Programma van Eisen,
- moet het Programma van Eisen ook in het openbaar behandeld worden in de gemeenteraad.

Wij verlangen dat wij ouderen zowel bij de op pag. 19 genoemde activiteiten als bij de hierboven genoemde activiteiten volwaardig betrokken worden bij de bestaande en nog op te starten overleggen.

Voorts zouden wij graag zien dat de gebruikers zelf de mogelijkheid krijgen om te kiezen voor een vervoerder (dan selecteren de slechte zich er vanzelf uit).

Belangenbehartiging

Wij zijn het ermee eens, dat een stevige belangenbehartiging in het ingewikkelde veld van de WMO noodzakelijk is. We hebben hierbij twee opmerkingen:

1. Een ingewikkeld veld vraagt om een heldere organisatie.
2. Ouderenorganisaties hebben een lange traditie, die ondermeer inhoudt dat aan het onafhankelijk beslissen en optreden niet getornd mag worden.

Ad 1.

Wij missen de aankondiging van een **stedelijk WMO Adviesorgaan** waarin de diverse WMO-belanghebbenden zich vertegenwoordigd weten.

- In een aantal stadsdelen zijn diverse vormen en diverse benamingen voor zo'n adviesorgaan in discussie. In Zuidoost is er een WMO-raad. In Oud-Zuid, Oost/Watergraafsmeer en Bos & Lommer werden pilots gehouden, en zijn andere vormen van participatie in ontwikkeling.

Op stedelijk niveau functioneert een op basis van 'persoonlijke titel' bijeen gebrachte groep mensen als Klankbordgroep WMO. Deze heeft in de aanloopfase gefungeerd als "denktank" voor de Dienst Zorg en Samenleven bij het tot stand brengen van diverse WMO-stukken. De Klankbordgroep is echter noch een echt adviesorgaan, noch een gemandateerde vertegenwoordiging voor belangenbehartiging.

Het wordt daarom tijd dat op basis van heldere criteria de invulling van de stedelijke WMO-adviesfunctie goed geregeld wordt.

- Woordvoerders van alle bij de WMO betrokken groepen burgers zouden daar aan bod dienen te komen en contact moeten onderhouden met de achterban. Bij de standpuntbepaling zal voorts unanimititeit niet altijd bereikt kunnen worden. Mochten er uiteenlopende inzichten zijn, dan zal (net als elders in Nederland) ook het minderheidsstandpunt gerapporteerd dienen te worden.

Ad 2.

De ouderenorganisaties kunnen onafhankelijk van anderen eigen standpunten formuleren en naar buiten brengen, en hebben daartoe ook het (grond)recht.

Belangenbehartiging zien wij als wezenlijk onderdeel van onze taak.

Soms kunnen wij daarbij beslissen gezamenlijk op te treden als ouderenorganisaties, soms gezamenlijk met cliënten-, patiënten- of gehandicaptenorganisaties, en soms met andere bondgenoten bij een bepaald onderwerp.

Maar dit doet niets aan het principe af.

Zonder ons over ons inspreken is en blijft voor ons niet acceptabel.

Stedelijke koepelvorming

Op pag. 14 van de conceptnota wordt de gemeentelijke aansturing beschreven om één stedelijk "aanspreekpunt" te krijgen voor alle patiënten, consumenten, cliënten en ouderen; een organisatie die inbreng kan geven bij beleid en toetsing van de kwaliteit van de voorzieningen.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, zijn wij er tegen dat een andere organisatie dan wijzelf "ons aanspreekpunt" zou moeten worden.

Geen zandloper-model

Wij zijn van mening dat het fusieproces van de huidige vier "koepels":

- geen verenging van de inbreng van onderaf mag betekenen,
- en evenmin vernauwing voor de doorstroming van informatie van de gemeente naar de afzonderlijke organisaties van patiënten, consumenten, cliënten en ouderen.

Wij vinden ook niet dat de nieuwe samenwerkingsorganisatie, door subsidievoorwaarden of anderszins, de vorm moet krijgen van een semi-overheidsorganisatie, die niet meer autonoom (d.w.z. gestuurd door de vraag van onderaf) zijn activiteiten en inbreng kan hebben. Wij denken dat ook de gemeente meer baat heeft bij voeding op basis van onafhankelijkheid.

Ad hoofdstuk 4: "Wonen, zorg en welzijn"

Wij hebben in hoofdstuk 3 met instemming gelezen, dat het College gezamenlijk wil bevorderen dat burgers zelfstandig kunnen wonen en kunnen meedoen aan de samenleving. In hoofdstuk 4 werkt u dat uit. Er is echter (wederom) weinig aandacht voor het feit, dat veel ouderen lang moeten wachten voordat zij naar een passende woning in de buurt kunnen verhuizen. De wachtlijsten voor benedenwoningen of woningen met een lift zijn veel te lang. Er zijn stadsdelen waarin fors wordt ingezet op het bouwen van geschikte woningen in woonservice-wijken. Zij verdienen een eervolle vermelding.

De behoefte aan voor ouderen passende woningen kan gedeeltelijk ook worden beantwoord door het bouwen van een of meer grote wooncomplexen. We denken daarbij aan de bouw van een Akropolis en aan de bouw van geclusterde WIBO's op plekken waar andere bouwplannen niet doorgaan.

Ook het in stand houden van kleine goedkope benedenwoningen kan een goede bijdrage leveren aan het tekort aan seniorenwoningen.

Op bladzijde 26 bovenaan staat dat het programma wonen, zorg en dienstverlening uitsluitend Amsterdamse burgers met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking als aandachtsgroep kent. Een gemeentelijk vertegenwoordiger liet o.a. op de bijeenkomst in de Beurs van Berlage weten, dat ouderen in dit rijtje ten onrechte ontbraken. - Wij hopen dat u in de definitieve WMO-nota niet alleen de ouderen opneemt in de aandachtsgroep-definitie, maar ook de daarbij behorende teksten aanpast en vooral ook in de praktijk gaat brengen.

De op bladzijde 26 genoemde activiteiten klinken niet onaardig, maar de praktijk leert dat de prijs van de maaltijd in diverse stadsdelen wordt opgeschroefd en de alarmering voor (eenzame) ouderen nu alleen nog kan worden aangevraagd als er een medische indicatie is of als men ouder dan 75 jaar is.

Te vrezen valt, dat door de genoemde negatieve effecten het aantal cliënten dat gebruik maakt van de voorzieningen zal afnemen. Net als bij de eerder vermelde achteruitgang van het AOV-gebruik, is dat ongewenst. De zo nodige eenzaamheidsbestrijding komt dan niet van de grond.

Wij herhalen hier ons aanbod: ga met ons ouderen om de tafel zitten teneinde een acceptabele modernisering van het basispakket voor ouderen en anderen uit te denken.

Ad hoofdstuk 5: "Maatschappelijke steunsystemen"

De voorstellen tot wijziging van het takenpakket van de bureaus 'Meldpunt Zorg en Overlast' richten zich vrij eenzijdig op het onderdeel 'overlast'. Vooral ouderen, die zich moeilijk redden, zich zelf en het huis gaan verwaarlozen, kregen als bureaus of anderen zich zorgen maakten en daarover belden, de nodige zorg van het meldpunt. De nieuwe aanpak is meer gericht op mensen die zware overlast geven. Maar hoe gaat het nu straks met de hierboven beschreven ouderen?

Ad hoofdstuk 6: "Huiselijk geweld"

Dat aan het voorkomen van huiselijk geweld steeds meer aandacht wordt gegeven heeft onze instemming.

Wij delen met u ook het idee dat sommige ongewenste situaties met gebruikmaking van de methode 'Eigen Kracht Conferentie' kunnen worden vermeden. Vooral het feit, dat de zorgbehoevende zelf de centrale plaats in het web blijft, spreekt ons aan. En daarnaast is het o.i. belangrijk, dat de zorgbehoevende niet afhankelijk wordt van één persoon, maar van verscheidene waaronder ook professionals.

In het door u geciteerde boekje 'Baas in eigen zorg' (WOUW 2007) is een van de aanbevelingen: 'Het klachtrecht moet zo vorm gegeven worden, dat de cliënt zowel met klachten over professionele hulp als over conflicten met mantelzorgers en vrijwilligers ergens terecht kan.'

Het is ons bekend, dat op stadsdeelniveau door OAR-en gepleit wordt voor een 'zorgspreekuur' voor ouderen. Bij een dergelijke instantie zou het uiten van deze klachten kunnen worden ondergebracht.

Ad hoofdstuk 7: "Amsterdam voor elkaar"

Het is typerend, dat 'welzijn' pas achteraan staat.

Uiteraard zijn wij voorstander van het stimuleren van 'zorg voor elkaar'. We hebben daarbij echter wel onze bedenkingen. Als te veel door de overheid gerekend wordt op de door mantelzorgers of vrijwilligers te verstrekken zorg, dan is er voor de oudere die daarvan afhankelijk is, in te veel gevallen een probleem.

- Soms is het welzijn van een patiënt meer gebaat bij een verhuizing naar een 'zorgwoning' of verzorgingshuis, dan thuis afhankelijk zijn van een zorgverlener die om wat voor reden dan ook tekort schiet.

Een andere bedenking betreft het tekort aan (vrijwillige) zorgverleners.

Als de overheid steeds meer mensen (vrouwen) tracht te bewegen tot het accepteren van een baan van 30 uur of meer en ouderen langer betaalde arbeid gaan verrichten, is er steeds minder aanbod van vrijwillige zorgverleners.

Een beroep doen op Hulp bij het huishouden is bovendien vaak geen alternatief. Immers de indicatie is streng.

Vooral in huishoudens waarin naast een zieke ook iemand aanwezig is die de zogenaamde gebruikelijke huishoudelijke zorg kan (moet) verrichten, lopen zaken niet naar wens. Dat niet iedereen een geboren verzorger is, krijgt bij de indicatie ook niet de nodige aandacht.

Om al deze redenen dringen wij er op aan om de criteria die bij de indicatie worden gehanteerd aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Wij willen bij dit onderzoek gaarne betrokken worden. Tot nu toe is er met ons, vertegenwoordigers van een groot deel van deze zorgbehoevenden, niet overlegd.

Ad hoofdstuk 8: "Jeugd, een preventief vangnet"

(pag. 50-55)

Wij missen een hoofdstuk "Ouderen, preventieve mogelijkheden".

Wij constateren dat dit hoofdstuk aan burgerinitiatieven veel te weinig aandacht geeft, terwijl die initiatieven ten aanzien van welzijn, het met elkaar activiteiten ontplooiën, het starten van buurtrestaurants, wandelclubs, leeskringen etc. etc. zaken zijn die het geestelijk en lichamelijk welzijn bevorderen en vereenzaming kunnen bestrijden.

Als men bij de maaltijd, in de club of op het koffie-uur gemist wordt, en er dan een telefoontje komt of een bezoekje ("Je was er niet, is er iets aan de hand?"), dan is dat ook een manier waarop de preventiedoelstelling tot leven komt.

Wij maken ons zorgen, omdat de preventie geen aandacht en ook geen budget krijgt. De in het eerste hoofdstuk genoemde balans is zoek. En daarvan dreigen veel ouderen de dupe te worden.

Ad hoofdstuk 9: "Dienstverlening"

Over het 'Loket' schorten wij onze mening nog even op. Wij hebben onze twijfels. Door steeds meer taken daaraan te koppelen wordt een en ander wel erg grootschalig en minder klantvriendelijk. Ten aanzien van de klachtenregelingen maken wij bezwaar tegen het feit, dat klanten die geen kant uit kunnen toch bij de desbetreffende instantie de klacht moeten indienen. Gelukkig is er bij sommige instanties een vertrouwenspersoon, die als tussenpersoon optreedt.

Ook het klachtenbureau IKG van de consumentenorganisaties vervult hier een uitstekende functie.

De klacht wordt dan zonder dat de klager bekend wordt bij de organisatie gedeponereerd en zondig verder ingebracht. Is een dergelijke regeling afwezig, dan bestaat er vaak de begrijpelijke angst, dat de klager door de hulpverlener daarop wordt afgerekend. Bij zorg in natura, verleend door een monopolist zijn ons dergelijke gevallen bekend. Het is mede daarom, dat wij het hebben van keuzes waaronder ook een mogelijk overstappen op een PGB-regeling zeer belangrijk vinden.

Ad hoofdstuk 10: "Tot slot"

Bij dit hoofdstuk hebben wij slechts één opmerking: er wordt wel erg veel van boven-af gedictieerd.

(ruimte voor notities)

Bijlagen

Bijlage 1. De propaganda-factor

De concept-nota heeft op de titelpagina een citaat, afkomstig uit de folder waarmee dezelfde nota aan het volk gepresenteerd wordt. Wij kunnen ons voorstellen dat een PR-folder citeert uit een nota, - het omgekeerde is voor ons nieuw.

Ook bij de volgende pagina's van de nota is de PR-factor duidelijk aanwezig. De nota geeft bijvoorbeeld hoofdstuk 1 niet als titel mee "De visie op het WMO-beleid", maar "Een sterke visie". - Dat maakt de lezer zelf wel uit!

En sommige zinnen zijn zó mooi, dat het direct ongeloofwaardig wordt. ⁹⁾

De concept-nota is doorspekt met citaten uit eigen en andermans werk.

- Wij hadden liever gezien dat er kadertjes waren met harde achtergrond-informatie, zoals in het kort de uitleg van de wet (ook als voorwaarde voor goed gebruik van de inspraak).

Nu wordt de inhoud van de WMO bekend verondersteld - terwijl wij het niet aandurven de markt op te gaan en de Amsterdammers daar te vragen of zij ons even kunnen vertellen wat de letters W.M.O. betekenen...

De huidige kadertjes bevorderen zeker de leesbaarheid, maar hebben lang niet altijd een directe relatie met de beleidsvoornemens, - en zijn soms zelfs regelrecht uit hun verband gerukt. ¹⁰⁾

Eerder noemden wij dit "het WMO-virus": prachtpagina's met lofliederen over de kansen die de invoering van de WMO in Amsterdam met zich mee brengt, en het accent op de goede doelen, - terwijl het te verrichten uitvoerend werk om die doelstellingen te bereiken nog vrij vaag is, en over mogelijke pijnpunten weinig naar voren wordt gebracht.

⁹⁾ Bijvoorbeeld:

"Tegelijkertijd is er veel gebeurd in het eerste jaar van de wet. (...)

Los van de inhoud is er lokaal en dwars door de stad samenwerking ontstaan. Tussen de stadsdelen, tussen welzijnswerkers en verzorgenden, tussen vrijwilligers en professionals. De luiken gaan open, de schotten gaan neer, banden worden gesmeed en mensen krijgen weer plezier in hun werk." (pag. 16)

¹⁰⁾ Bijvoorbeeld de eervolle vermelding van de belangenbehartiging rond de ontoegankelijkheid en onbereikbaarheid van de nieuwe bibliotheek (pag. 24).

In de nota zelf vinden wij niets terug van enig schaamrood bij de gemeente, of van beleidsmaatregelen die dit soort dingen voor de toekomst voorgoed onmogelijk maken.

Of de illustratieve tekst over een 90-jarige mevrouw en haar mantelzorgende dochter (pag. 43), overgenomen uit een boekje van de WOUW.

De tendens dat mantelzorgende "kinderen" met het stijgen van de leeftijden ook steeds ouder worden (en zelf ook steeds meer 65-plus zijn) wordt niet onderkend, en ook niet omgezet in beleid voor deze groep.

Bijlage 2. De financiën bij de WMO-nota?

Wat merkwaardig vinden wij dat over geld (bijna) niet gesproken wordt. Hier en daar staan bij de "formats" enkele bedragen, maar het komt ons voor dat deze meer illustratief dan volledig zijn.

Wij hebben echter de indruk dat beleid (zeker waar het nieuw, aanvullend of vernieuwend beleid beoogt te zijn) niet zonder bijbehorende geldstromen van de grond kan komen.

Wij zouden graag zien in de definitieve WMO-nota 2007 t/m 2010:

- Een bijlage met de (al dan niet: aanvullende) middelen op stedelijk niveau, zowel ambtelijke kosten als subsidiebudgetten, voor elk van de jaren die de nota bestrijkt.
- Een bijlage met de (al dan niet: aanvullende) middelen op stadsdeelniveau, zowel ambtelijke kosten als subsidiebudgetten, voor elk van de jaren die de nota bestrijkt.

Tegengeworpen zou kunnen worden dat over de middelen elders dient te worden besloten, bijvoorbeeld in de gemeentebegroting 2009. Maar daar kan een voetnoot eenvoudig iets aan doen. ¹¹⁾

¹¹⁾ Bijvoorbeeld:
"De hier genoemde bedragen zijn onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad resp. de stadsdeelraden.
Anders gaat het feest van de ambities niet door."

Bijlage 3. Transparantie kan beter

Als de Amsterdamse burger voor inspraak wordt uitgenodigd, moet deze de nota wel kunnen lezen.

Aan de ene kant signaleren wij soms populair en/of wollig taalgebruik, dat wel een "ongeveer-richting" aangeeft, maar niet uitmunt in wat er nu eigenlijk exact bedoeld wordt. ¹²⁾

Aan de andere kant wijst een kleine leesbaarheidstest uit dat men minstens HBO-niveau en liefst een universitaire opleiding moet hebben om de tekst überhaupt te kunnen lezen. En of iedere Amsterdammer, hoog- of laaggeschoold, autochtoon of allochtoon, nu precies weet wat een "format" is?

Er zijn ook regelmatig containerbegrippen en wens-is-vader-van-de-gedachte omschrijvingen te vinden, die het Nieuwe Kleren van de Keizer-gehalte flink omhoog jagen. ¹³⁾

De kleine letters waarin de nota gedrukt is, gepaard aan een schriel lettercorps, maken de nota uitermate moeilijk leesbaar voor mensen met een visuele beperking en voor ouderen. ¹⁴⁾

- De WMO-folder zegt wervend: *"Alle Amsterdammers moeten de kans krijgen om zelfstandig te blijven wonen en mee te doen aan de samenleving. Ook degenen met een beperking."*
- Dan zouden gemeentelijke stukken niet in te kleine lettertjes uitgebracht moeten worden, en was de concept WMO-nota een prachtige kans om een goed voorbeeld te stellen.

Haags voorbeeld

De gemeente Den Haag is zich hier goed van bewust: *"Het is een voorwaarde voor participatie dat gemeentelijke informatie helder en begrijpelijk is."* ¹⁵⁾

En laat het hierbij niet zitten (pag. 22):

- **"Actiepunt 7:** Wij stellen een commissie van senioren in die gemeentelijke folders, brochures en nota's toetst op leesbaarheid, begrijpelijkheid en informatiewaarde.
Doel: gemeentelijke informatie moet leesbaar en begrijpelijk zijn.
Doelgroep: babyboomers, redzamen, zelfstandige zorgvragers, verzorgden."

Qua uitvoering vinden wij dat dit voor de gemeente zelf een taak behoort te zijn, in plaats van vrijwilligers hiervoor in te schakelen.

¹²⁾ Bijvoorbeeld de samenvatting van het rapport "80 + 20 > 100" (pag. 11):
"we creëren een eenduidig aanbod ...", "we organiseren betere ...", "we verbeteren ...",
enz.

¹³⁾ Containerbegrippen: bijvoorbeeld *"het sociaal domein"* (pag. 11, pag. 78).
Of: *"Middelen - overige voorzieningen: € 7,7 miljoen"* (pag. 19).

Wens-is-vader-van-de-gedachte omschrijvingen: bijvoorbeeld *"Basispakket ouderen: gelijkloidend welzijnsaanbod voor ouderen in alle stadsdelen"* (pag. 76).

Als het abstractieniveau maar hoog genoeg is, is dit in zekere zin juist. Maar als het abstractieniveau niet zo hoog is, zijn er ook verschillen!

Of: *"De WMO nodigt ertoe uit om ... het zorgwekkende ... voortdurend in verbinding te brengen met ... goed functionerende sociale systemen"* (pag. 4). Aha! Onze fantasie wordt zeker geprikkeld, maar wij denken dat iedereen hierbij zo zijn eigen interpretatie heeft.

¹⁴⁾ Dit geldt temeer voor de gele "format"-pagina's, waarin het geringe contrast tussen de tekst en de achtergrondkleur de leesbaarheid extra bemoeilijkt.

¹⁵⁾ Gem. Den Haag: nota "Oud en Wijs genoeg; Seniorenbeleid 2008-2010" (maart 2008).